

СІМЕЙНІ КОНФЛІКТИ

1. Сімейні конфлікти та їх характеристика. Сімейний конфлікт - це усвідомлене зіткнення членів сім'ї або сімейних групувань, їх взаємно протилежних, несумісних потреб, інтересів, цілей, типів поведінки, відносин, установок, істотно значущих для особистості і груп (-и). Конфлікти соціально обумовлені і опосередковані індивідуальними особливостями психіки людей. Вони пов'язані з гострими емоційними переживаннями - афектами, з дією пізнавальних стереотипів - способів інтерпретації конфліктної ситуації, і одночасно з гнучкістю і «винахідливістю» особистості або групи в пошуках і виборі шляхів конфліктного, тобто що веде до посилення конфлікту, поведінки

Особливості сімейних конфліктів:

1. Сімейні конфлікти відрізняються особливим предметом, специфіка якого обумовлена унікальністю сімейних відносин.
2. Сімейні конфлікти мають широке коло причин (обмеження свободи активності, дій, самовираження членів сім'ї; поведінка членів сім'ї, наявність протилежних інтересів, обмеженість можливостей для задоволення потреб одного з членів сім'ї, авторитарний тип взаємовідносин, наявність складних матеріальних проблем, авторитарне втручання родичів у подружні відносини, сексуально дисгармонія партнерів тощо). Причини сімейних конфліктів полягають в 2-х рівнях: макрорівень (соціальний вплив на функції сім'ї), макрорівень (внутрішньосімейний)
3. Особливості сімейних конфліктів полягають в їх динаміці. Виділяють чотири основні стадії конфлікту (Г.А. Навайтис): 1. виникнення об'єктивної конфліктної ситуації; 2. усвідомлення об'єктивної конфліктної ситуації; 3. перехід до конфліктної поведінки; 4. вирішення конфлікту
4. Суттєвою особливістю сімейних конфліктів є і те, що вони можуть мати важкі соціальні наслідки. Нерідко вони закінчуються трагічно. Дуже часто призводять до різних захворювань членів сім'ї. Особливо важкі наслідки сімейні конфлікти мають для дітей.

2. Види сімейних конфліктів. Класифікація конфліктів за джерелом конфлікту: -Ціннісні; -Позиційні; -Сексуальні конфлікти; - Емоційні; -Побутові тощо. Класифікація конфліктів на основі незадоволених

потреб подружжя (В.А. Сисенко): 1. На основі незадоволеної потреби в цінності і значущості свого «я». 2. На базі незадоволених сексуальних потреб одного або обох з подружжя. 3. Незадоволеність потреби емоціях. 4. Конфлікти пов'язані з залежністю одного за партнерів. 5. Фінансові розбіжності, що виникають на основі перебільшених потреб одного з подружжя у розподілі бюджету, утримання сім'ї, вкладу кожного з партнерів в матеріальне забезпечення сім'ї. 6. Конфлікти, сварки, незгоди через незадоволення потреб подружжя в харчуванні, одязі тощо. 7. Конфлікти в зв'язку з потребою у взаємодопомозі, взаємопідтримці, у співпраці. 8. Конфлікти, суперечки, сварки на ґрунті різних потреб та інтересів у проведенні відпочинку і дозвілля, різних хобі. За ступенем небезпеки для сім'ї конфлікти можуть бути: • безпечними - виникають при наявності об'єктивних труднощів, втоми, дратівливості, стану «нервового зриву»; раптово почавшись, конфлікт може швидко завершитися; • небезпечними - розбіжності виникають через те, що один з подружжя повинен, на думку іншого, змінити лінію поведінки, наприклад по відношенню до родичів, відмовитися від якихось звичок, переглянути життєві орієнтири, прийоми виховання тощо, то тобто ставиться проблема, яка вимагає вирішення дилеми: поступатися чи ні; • особливо небезпечними - призводять до розлучень. На основі поведінки конфлікуючих сторін: 1. Відкриті 2. Приховані 3. Мотивація сімейних конфліктів та їх причини. Мотивація сімейних конфліктів (за Сисенко): 1. Конфлікти на ґрунті несправедливого розподілу праці. 2. Конфлікти через незадоволені потреби. 3. Конфлікти через нестачу виховання. Причини конфліктів: 1. Обмеження волі та активності одного із суругів. 2. Девіантна поведінка. 3. Обмеження можливості задоволення потреб. 4. Авторитарний тип взаємовідносин. 5. Сексуальна дисгармонія. 6. Вторгнення родичів та інших людей у сімейні відносини. Американські дослідники В. Метьюз і К. Міхановичі виділяють 10 найбільш важливих відмінностей між щасливими і нещасливими сімейними союзами. Виявилось, що в нещасливих сім'ях подружжя: -не думають однаково з багатьох питань і

проблем; -погано розуміють почуття іншого; -кажуть слова, які дратують іншого; -часто відчувають себе нелюбимими; -не звертають уваги на іншого; -відчувають незадоволену потребу в довірі; -відчувають потребу в людині, якій можна довіритися; -рідко роблять компліменти один одному; -змушені часто поступатися думку іншого; -бажають більшої любові.

4. Моделі поведінки в сімейних конфліктах Виділяють ряд типових моделей поведінки подружжя в сімейних конфліктах (В.А. Кан-Калік):

1. прагнення чоловіка і дружини самоствердитися в сім'ї, наприклад у ролі глави.
2. зосередженість подружжя на своїх справах.
3. дидактична. Один з подружжя постійно вчить іншого: як треба себе вести, жити і ін.
4. подружжя постійно знаходяться в стані напруженості, пов'язаної з необхідністю відображати психологічні атаки: в свідомості кожного зміцнилася неминучість сварок, внутрішньосімейна поведінка будується як боротьба за перемогу в конфлікті.
5. «татова донька», «мамин синочок». В процес встановлення взаємин, в їх з'ясування постійно залучаються батьки, які служать своєрідним камертоном. Небезпека полягає в тому, що молоде подружжя обмежують особистий досвід побудови відносин.
6. - заклопотаність. У спілкуванні між подружжям, в стилі, укладі сімейних взаємин постійно присутній в якості деякої домінанти стан заклопотаності, напруженості, це веде до дефіциту позитивних переживань.

5. Сімейна сварка. Сімейна сварка - це найпоширеніша форма сімейних конфліктів. На перший погляд, проста сварка в родині може виникнути без видимих причин, проте в її основі завжди лежить конфлікт, прихований або відкритий. Суперечка – позитивний варіант протікання сварки. Коли суперечка переходить з об'єкта на особистість виникає сварка. Причини сімейних сварок:

1. Неповага.
2. Недостатність романтики та почуття кохання та флірту.
3. Різне розуміння прав та обов'язків.
4. Невміння проводити вільний час.
5. Неузгодженість очікуваного з реальністю.

5. Сімейні стреси та емоційне вигорання. Сімейний стрес – порушення гомеостазу сім'ї. Стресори:

1. Соціально-психологічні.
2. Сімейні взаємовідносини (рольовий баланс, об'єм роботи, котру виконує людина у зв'язку з роллю).
3. Рутинізація.
4. Індивідуальні особливості.

Компоненти емоційного вигорання в сім'ї: 1. Сімейна ситуація. 2. Сімейні взаємовідносини 3. Когнітивна оцінка сімейної ситуації. 4. Поведінковий компонент. 5. Соматовегетативні наслідки стресу. 6. Неблагополучні сім'ї.

Класифікація неблагополучних сімей: - Проблемна сім'я (приводять до руйнування шлюбу) - Кризова сім'я (протистояння протікають в гострій формі, конфлікт на глибинних рівнях) - Конфліктна (постійні зіткнення членів сім'ї один з одним). О.Н. Харітонов і Г.Н. Тимченко розробили авторську концепцію сутності (визначення і ознаки) труднощів сімейних відносин. За визначенням авторів, важкі сімейні відносини (сімейні труднощі) - це негативні, деструктивні міжособистісні відносини в родині, пов'язані з незадоволеністю базових потреб і вимагають додаткових зусиль кожного члена сім'ї і всієї сімейної групи на шляху досягнення гармонії, зрілості і нормального функціонування. Генералізована ознака сімейних труднощів виражається в незадоволеності або в фрагментарній задоволеності базовими потребами членів сім'ї (або хоча б одного з подружжя) в процесі труднощів спілкування, незадоволеністю шлюбом, сімейним життям в цілому. Основні поодинокі ознаки важких відносин: - Недостатня психофізіологічна сумісність подружжя, в тому числі сексуальна, негативний або неясне сприйняття фізичної привабливості, прийнятності членів сім'ї один одним. - Недостатня особистісна зрілість батьків, дітей (або тільки подружжя) відповідно до статі, віку, роллю в родині. Індикатори особистісного показника: наявність внутрішньоособистісних конфліктів, тривожність, непомірність, психічне напруження, симптоми невротичних реакцій, неврозів; труднощі поведінки, акцентуйовані риси; недостатня адекватність в рівні зрілості різних особистісних сфер члена сім'ї; неповна адаптованість в мікросоціальних процесах; труднощі саморегуляції своїх станів, почуттів, поведінки та ін. - Відсутність взаємного прагнення в задоволенні базових потреб чоловіка, дружини, дітей з боку подружжя-батьків. - Переважна наявність в контактах деструктивних емоцій, почуттів поряд з присутністю позитивних, конструктивних емоцій, почуттів. - Когнітивна неузгодженість в сприйнятті,

розумінні, збігу цінностей подружжя, батьків і дітей. - Ригідність, конфліктність, конкуренція, безкомпромісність, слабка адаптивність в міжособистісному поведінці членів сім'ї. 7. Ревнощі та сімейна зрада. Ревнощі визначаються наступним чином: - як пристрасна недовірливість, болісний сумнів у чийсь вірності - в любові, в повній відданості; - як боязнь чужого успіху, побоювання, що інший зробить краще; - як старанність, старанність, завзяття. Види ревнощів: дитяча, професійна, національна, спортивна, творча. Існують різні погляди на ревнощі у відносинах між чоловіком і жінкою, в яких робиться акцент на позитивні або негативні сторони цього явища. 1. Ревнощі - це складова частина статевої любові, інтимної дружби, вона говорить про силу потягу. 2. Ревнощі - як емоція, що не притаманна любові, як тінь в відносин людей. 3. Рівнощі - егоїзм в статевих відносинах. Типи ревнощів: 1. Власницька. 2. Ревність - приниження. 3. Відображена ревність (проекція). Прояв ревності залежить від темпераменту та від статі. Чоловічі ревнощі мають соціально природу, а жіночі – біологічну. Сімейна зрада. Жінки налаштовані категоричніше щодо позашлюбних зв'язків, забороняючи їх для обох статей. Чоловіки часто дотримуються більш вільних поглядів щодо себе, ніж по відношенню до жінок, проявляючи себе прихильниками традиційної подвійної моралі – поведінки. Мотиви зрад: 1. Нова любов. Ця причина характерна для шлюбів, де любов незначна або зовсім відсутня (розумове, раціональні або вимушені шлюби, засновані на вигоді, страху самотності). 2. Відплата - прагнення помститися за подружню невірність. 3. Зганьблена любов - відсутність взаємності. 4. Пошук нового любовного переживання: як правило, характерний для подружжя зі значним стажем, або це може бути в сім'ях з такою мораллю, коли від життя прагнуть отримати все можливе. 5. Заповнення - за допомогою подружньої невірності намагаються заповнити недолік любовних переживань. 6. Тотальний розпад сім'ї: зрада - фактичний результат створення нової сім'ї, коли перша сприймається як нежиттєздатна. 7. Випадковий зв'язок - коли зрада не характеризується регулярністю і глибиною переживання (сп'яніння, наполегливість партнера, «добра нагода»).